

บทที่ 5

ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางประชากรกับความมุ่งหวังของสตรี เกี่ยวกับระดับการศึกษาของบุตร

ในบทนี้จะเป็นการวิเคราะห์เกี่ยวกับปัจจัยทางประชากรที่อาจมีผลต่อความมุ่งหวังของสตรีเกี่ยวกับระดับการศึกษาของบุตร โดยจะพิจารณาตัวแปรทางประชากร 5 ตัวแปรคือ อายุของสตรี เพศของบุตร จำนวนบุตรที่มีชีวิต จำนวนบุตรที่เป็นภาระ และลำดับที่ของบุตร ซึ่งจะได้วิเคราะห์ในรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. อายุของสตรี

ดังที่กล่าวแล้วว่า การนำตัวแปรเกี่ยวกับอายุของสตรีผู้ให้สัมภาษณ์ เข้ามาร่วมพิจารณาในเรื่องความมุ่งหวังของสตรีเกี่ยวกับระดับการศึกษาของบุตรเป็นสิ่งจำเป็น เพราะมองในแง่ที่ว่าบุคคลที่มีวัยวุฒิแตกต่างกัน ก็น่าจะมีความมุ่งหวังในเรื่องนี้แตกต่างกันไปด้วย โดยมีสมมติฐานว่า "สตรีที่มีอายุน้อยจะมุ่งหวังให้บุตรเรียนจบในระดับสูงมากกว่าสตรีที่มีอายุมาก" เหตุผลที่สนับสนุนสมมติฐานข้อนี้คือ สตรีที่มีอายุมากมักจะมีประสบการณ์ทางการศึกษาในอดีตน้อยกว่าสตรีที่อายุน้อย เพราะการจัดการศึกษาของสังคมไทยในอดีตยังล่าช้าอยู่มาก ดังนั้นผู้ที่เติบโตเข้าสู่ประชากรวัยเรียนในสมัยนั้น อาจมองไม่เห็นความสำคัญของการศึกษา และจนกระทั่งปัจจุบัน แนวคิดของคนรุ่นนี้อาจจะยังไม่เปลี่ยนแปลงก็เป็นได้ ในขณะที่คนรุ่นหลังที่เติบโตในช่วงของความแพร่หลายของระบบการศึกษามัธยมใหม่ น่าจะมีความมุ่งหวังเกี่ยวกับการศึกษาของบุตรในระดับที่สูงกว่าคนรุ่นก่อน ซึ่งผลการศึกษารายละเอียดในรายละเอียดต่อไปนี้

1.1 กลุ่มสตรีที่มีบุตรกำลังเรียนในชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามตารางที่ 35 พบโดยทั่วไปว่า อายุของสตรีไม่มีความสัมพันธ์กับความมุ่งหวังของสตรีเกี่ยวกับระดับการศึกษาของบุตรแต่อย่างใด จะเห็นว่าสตรีแต่ละกลุ่มอายุมุ่งหวังให้บุตรเรียนจบในแต่ละระดับด้วยสัดส่วนที่ใกล้เคียงกันมาก กล่าวคือ ระหว่างร้อยละ 23-25 ของสตรีทุกกลุ่มอายุต่างก็มุ่งหวังให้บุตรเรียนจบสูงกว่าระดับมัธยมศึกษา และจากการวิเคราะห์ด้วยค่าเฉลี่ยก็ให้ผลที่สอดคล้องกัน กล่าวคือ สตรีทุกกลุ่มอายุมุ่งหวังให้บุตรเรียนจบโดยเฉลี่ยประมาณ 10 ปี และไม่ว่าจะใช้ประเภทอาชีพของสามี หรือระดับการศึกษาของสามีเป็นตัวแปรควบคุม (ตารางที่ 36 และตารางที่ 37) ก็ยังคงพบเหมือนเดิมว่าความมุ่งหวังของสตรีไม่ได้ผันแปรไปตามอายุของสตรีแต่อย่างใด

ตารางที่ 35 อัตราร้อยละและค่าเฉลี่ยของความมุ่งหวังของสตรีเกี่ยวกับระดับการศึกษาของบุตร
จำแนกตามอายุของสตรี และชั้นที่บุตรกำลังเรียน

ชั้นที่บุตรกำลังเรียนและ ความมุ่งหวังของสตรี	อายุของสตรี				รวม
	< 35	35 - 39	40 - 44	45 - 49	
<u>ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6</u>					
ประถมศึกษา	27.2	37.3	39.1	37.9	34.2
มัธยมศึกษา	48.9	37.3	37.5	37.9	41.5
สูงกว่ามัธยมศึกษา	23.9	25.3	23.4	24.1	24.2
รวม	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
ค่าเฉลี่ย	10.5	10.1	10.2	9.9	10.3
จำนวน	92	75	64	29	260
	$\chi^2 = 4.03$ (ระดับนัยสำคัญ = .6732)				
<u>ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3</u>					
มัธยมศึกษา		50.0	47.1	39.4	46.6
สูงกว่ามัธยมศึกษา		50.0	52.9	60.6	53.4
รวม		100.0	100.0	100.0	100.0
ค่าเฉลี่ย		13.3	13.8	14.3	13.7
จำนวน		64*	51	33	148
	$\chi^2 = 0.99$ (ระดับนัยสำคัญ = .6095)				
<u>ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6</u>					
มัธยมศึกษา		11.1	15.6	8.8	11.9
สูงกว่ามัธยมศึกษา		88.9	84.4	91.2	88.1
รวม		100.0	100.0	100.0	100.0
ค่าเฉลี่ย		14.8	15.2	15.4	15.2
จำนวน		18*	32	34	84
	$\chi^2 = 0.74$ (ระดับนัยสำคัญ = .6904)				

* รวมกลุ่มสตรีที่อายุต่ำกว่า 35 ปี

1.2 กลุ่มสตรีที่มีบุตรกำลังเรียนในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างอายุของสตรีกับความมุ่งหวังของสตรีเกี่ยวกับระดับการศึกษาของบุตร ตามตารางที่ 35 ก็ให้ผลในทำนองเดียวกับกลุ่มสตรีที่มีบุตรกำลังเรียนในชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 กล่าวคือ สตรีแต่ละกลุ่มอายุมุ่งหวังให้บุตรเรียนในระดับที่ใกล้เคียงกันมาก ไม่ว่าจะวิเคราะห์ด้วยอัตราร้อยละ หรือค่าเฉลี่ยก็ตาม แต่มีข้อที่น่าสังเกตว่า ทิศทางของความสัมพันธ์กลับมีแนวโน้มตรงกันข้ามกับสมมติฐานที่ตั้งไว้คือ สตรีที่มีอายุมาก กลับมุ่งหวังให้บุตรเรียนในระดับสูงมากกว่าสตรีที่อายุน้อย โดยพบว่า ร้อยละ 60.6, 52.9 และ 50.0 ของสตรีที่อยู่ในกลุ่มอายุ 45-49 ปี, 40-44 ปี และต่ำกว่า 40 ปี ตามลำดับ มุ่งหวังให้บุตรเรียนจบในระดับที่สูงกว่ามัธยมศึกษา หรือสตรีแต่ละกลุ่มอายุ ดังกล่าวมุ่งหวังให้บุตรเรียนจบโดยเฉลี่ย 14.3 ปี, 13.8 ปี และ 13.3 ปี ตามลำดับ อย่างไรก็ตาม ข้อค้นพบดังกล่าวไม่อาจจะยืนยันได้ในระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ต่ำกว่า .05 และไม่อาจจะใช้ประเภทอาชีพของสามีหรือระดับการศึกษาของสามีเป็นตัวแปรควบคุม (ตารางที่ 36 และตารางที่ 37) ก็ยังพบว่า สตรีแต่ละกลุ่มอายุมีความมุ่งหวังเกี่ยวกับระดับการศึกษาของบุตรไม่แตกต่างกัน

1.3 กลุ่มสตรีที่มีบุตรกำลังเรียนในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 สำหรับสตรีกลุ่มนี้ เมื่อพิจารณาข้อมูลตามตารางที่ 35 ก็ปรากฏผลในทำนองเดียวกับที่พบในกลุ่มสตรีที่มีบุตรกำลังเรียนในชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 คือ สตรีในแต่ละกลุ่มอายุ มุ่งหวังให้บุตรเรียนจบในระดับที่ไม่แตกต่างกันมากนัก แต่มีข้อที่น่าสังเกตว่า ทิศทางของความสัมพันธ์กลับตรงกันข้ามกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ คือ สตรีที่มีอายุมากกลับมีแนวโน้มให้บุตรเรียนจบในระดับสูงมากกว่าสตรีที่อายุน้อย ซึ่งจากค่าเฉลี่ยจะเห็นว่า สตรีกลุ่มอายุ 45-49 ปี, 40-44 ปี และต่ำกว่า 40 ปี มุ่งหวังให้บุตรเรียนจบโดยเฉลี่ย 15.4 ปี, 15.2 ปี และ 14.8 ปี ตามลำดับ แต่ความแตกต่างดังกล่าวไม่มีนัยสำคัญทางสถิติเพียงพอ

1.4 สรุป จากผลการวิเคราะห์ในประเด็นนี้ พอสรุปได้ว่า ปัจจัยด้านอายุของสตรี ไม่มีอิทธิพลต่อความมุ่งหวังของสตรีมากนัก แสดงว่า ในการแสดงความคิดเห็นของสตรีเกี่ยวกับระดับการศึกษาของบุตรนั้น สตรีส่วนใหญ่มักจะไม่คำนึงถึงอายุและประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาที่ผ่านมาในแต่ละช่วงวัยของตัวเอง และมีข้อที่น่าสังเกตว่า ในกลุ่มสตรีที่มีบุตรกำลังเรียนในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 นั้น ทิศทางของความสัมพันธ์กลับมีแนวโน้มตรงกันข้ามกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ กล่าวคือ สตรีที่มีอายุมากกลับมุ่งหวังให้บุตรเรียนในระดับสูงมากกว่าสตรีที่อายุน้อย แต่ความสัมพันธ์ดังกล่าวนี้ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติเพียงพอ จากข้อค้นพบที่กล่าวมานี้ จึงต้องปฏิเสธสมมติฐานที่ว่า "สตรีที่อายุน้อยจะมุ่งหวังให้บุตรเรียนจบในระดับสูงมากกว่าสตรีที่อายุมาก"

ตารางที่ 36 อัตราร้อยละและค่าเฉลี่ยของความมั่งหวังของสตรี เกี่ยวกับระดับการศึกษาของบุตร
จำแนกตามอายุของสตรี ชั้นที่บุตรกำลังเรียน และประเภทอาชีพของสามี

ชั้นที่บุตรกำลังเรียนและ	สามีประกอบอาชีพในภาคเกษตรกรรม				สามีประกอบอาชีพนอกภาคเกษตรกรรม			
	< 35	35-39	40-44	45-49	< 35	35-39	40-44	45-49
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6								
ประถมศึกษา	40.5	53.8	50.0	55.6	16.0	20.0	18.2	10.0
มัธยมศึกษา	50.0	33.3	40.5	27.8	48.0	42.9	31.8	50.0
สูงกว่ามัธยมศึกษา	9.5	12.8	9.5	16.7	36.0	37.1	50.0	40.0
รวม	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
ค่าเฉลี่ย	9.2	8.6	8.9	9.0	11.7	11.6	12.7	11.6
จำนวน	42	39	42	18	50	35	22	10
	$\chi^2 = 3.92$ (ระดับนัยสำคัญ = .6879)				$\chi^2 = 2.36$ (ระดับนัยสำคัญ = .8838)			
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3								
มัธยมศึกษา		90.5	66.7	66.7		31.0	41.7	23.8
สูงกว่ามัธยมศึกษา		9.5	33.3	33.3		69.0	58.3	76.2
รวม		100.0	100.0	100.0		100.0	100.0	100.0
ค่าเฉลี่ย		11.0	12.9	12.7		14.4	14.1	15.1
จำนวน		21*	12	9		42*	36	21
		$\chi^2 = 3.54$ (ระดับนัยสำคัญ = .1707)				$\chi^2 = 2.09$ (ระดับนัยสำคัญ = .3518)		

* รวมกลุ่มสตรีที่อายุต่ำกว่า 35 ปี

ตารางที่ 37 อัตราร้อยละและค่าเฉลี่ยของความมุ่งหวังของสตรี เกี่ยวกับระดับการศึกษาของบุตร
จำแนกตามอายุของสตรี ชั้นที่บุตรกำลังเรียน และระดับการศึกษาของสามี

ชั้นที่บุตรกำลังเรียนและ	สามีได้รับการศึกษาค่าว่ามีธมศึกษา				สามีได้รับการศึกษาตั้งแต่มีธมศึกษาขึ้นไป			
	<35	35-39	40-44	45-49	<35	35-39	40-44	45-49
ความมุ่งหวังของสตรี								
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6								
ประถมศึกษา	32.5	46.7	44.4	47.8	-	-	10.0	-
มัธยมศึกษา	50.6	43.3	42.6	34.8	38.5	13.3	10.0	50.0
สูงกว่ามัธยมศึกษา	16.9	10.0	13.0	17.4	61.5	86.7	80.0	50.0
รวม	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
ค่าเฉลี่ย	9.8	8.9	9.5	9.2	14.0	14.9	14.0	12.5
จำนวน	77	60	54	23	13	15	10	6
	$\chi^2 = 4.81$ (ระดับนัยสำคัญ = .5687)				$\chi^2 = 8.68$ (ระดับนัยสำคัญ = .1922)			
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3								
มัธยมศึกษา		70.0	51.7	55.6		8.2	40.9	20.0
สูงกว่ามัธยมศึกษา		14.1	25.5	28.6		40.8	59.1	80.0
รวม		100.0	100.0	100.0		100.0	100.0	100.0
ค่าเฉลี่ย		12.2	13.6	13.4		15.3	14.1	15.4
จำนวน		40*	29	18		24*	22	15
		$\chi^2 = 2.63$ (ระดับนัยสำคัญ = .2681)				$\chi^2 = 3.89$ (ระดับนัยสำคัญ = .1433)		

* รวมกลุ่มสตรีที่อายุต่ำกว่า 35 ปี

การที่ไม่พบความสัมพันธ์ระหว่างอายุกับความมุ่งหวังของสตรีเกี่ยวกับระดับการศึกษาของบุตรตามที่คาดไว้แต่ต้น แสดงว่า ในการแสดงความคิดเห็นในเรื่องความมุ่งหวังของสตรีเกี่ยวกับระดับการศึกษาของบุตรนั้น สตรีมักจะไม่คำนึงถึงประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาที่ผ่านมาในแต่ละช่วงวัยของตน หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือสตรีผู้ให้สัมภาษณ์ต่างก็ยึดประสบการณ์ในช่วงระยะเวลาปัจจุบันมากกว่าประสบการณ์ในอดีต ดังนั้น แม้ว่าสตรีผู้ให้สัมภาษณ์จะต่างรุ่นกัน (อายุต่างกัน) ก็ไม่ได้ทำให้การแสดงความคิดเห็นในเรื่องนี้แตกต่างกันมากนัก

2. เพศของบุตร

เป็นที่ทราบกันว่าค่านิยมของสังคมไทยสมัยก่อนนั้น ไม่เปิดโอกาสให้สตรีได้รับการศึกษามากนัก ทั้งนี้เพราะค่านิยมของสังคมสมัยนั้นมักคาดหวังให้สตรีมีบทบาทและหน้าที่อยู่ภายในครัวเรือน เป็นส่วนใหญ่ หรือสตรีต้อง "อยู่กับเหย้า ผูกกับเรือน" ในขณะที่ผู้ชายได้รับการส่งเสริมให้เล่าเรียนเพื่อจะได้เป็น "เจ้าคนนายคน" ดังจะเห็นได้จากสถาบันการศึกษามัยก่อน เปิดโอกาสให้เพศชายได้รับการศึกษามากกว่าเพศหญิงในทุกรูปแบบ ทั้งการศึกษาในระบบโรงเรียนและนอกระบบโรงเรียน ดังนั้น บิดามารดาในสังคมสมัยก่อนย่อมมุ่งหวังให้บุตรชายได้รับการศึกษาสูงกว่าบุตรหญิง แม้ว่าปัจจุบันสภาพของสังคมไทยจะเปลี่ยนแปลงจากเดิมอย่างมากก็ตาม ก็ยังไม่เป็นที่แน่ชัดนักว่าค่านิยมดังกล่าวจะหมดไปด้วย การวิจัยครั้งนี้จึงต้องการพิสูจน์ว่า ค่านิยมเกี่ยวกับเพศของบุตร จะยังคงมีอิทธิพลต่อความมุ่งหวังของสตรีเกี่ยวกับระดับการศึกษาของบุตรหรือไม่ โดยได้ตั้งเป็นสมมติฐานไว้ว่า "สตรีที่มีบุตรกำลังเรียนเป็นบุตรชายจะมุ่งหวังให้บุตรเรียนจบในระดับที่สูงกว่าสตรีที่มีบุตรกำลังเรียนเป็นบุตรหญิง" ซึ่งผลการศึกษารายละเอียดต่อไปนี้

2.1 กลุ่มสตรีที่มีบุตรกำลังเรียนในชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามตารางที่ 38 พบว่า ระหว่างบุตรชายกับบุตรหญิงนั้น สตรีมีความมุ่งหวังเกี่ยวกับระดับการศึกษาของบุตรไม่แตกต่างกัน กล่าวคือ ร้อยละ 22.9 ของสตรีที่มีบุตรกำลังเรียนเป็นบุตรชาย และร้อยละ 25.8 ของสตรีที่มีบุตรกำลังเรียนเป็นบุตรหญิงต่างก็มุ่งหวังให้บุตรเรียนจบสูงกว่าระดับมัธยมศึกษา และผลจากการวิเคราะห์ด้วยค่าเฉลี่ย ก็พบในตนเองเดียวกัน คือ ความมุ่งหวังเกี่ยวกับระดับการศึกษาของสตรีที่มีบุตรชายและสตรีที่มีบุตรหญิงมีค่าที่ใกล้เคียงกันมาก (ค่าเฉลี่ยประมาณ 10 ปี)

ตารางที่ 38 อัตราร้อยละและค่าเฉลี่ยของความมุ่งหวังของสตรีเกี่ยวกับระดับการศึกษาของบุตร
จำแนกตามเพศของบุตรที่กำลังเรียน และชั้นที่บุตรกำลังเรียน

ชั้นที่บุตรกำลังเรียนและ ความมุ่งหวังของสตรี	เพศของบุตรที่กำลังเรียน		
	ชาย	หญิง	รวม
<u>ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6</u>			
ประถมศึกษา	35.0	33.3	34.2
มัธยมศึกษา	42.1	40.8	41.5
สูงกว่ามัธยมศึกษา	22.9	25.8	24.2
รวม	100.0	100.0	100.0
ค่าเฉลี่ย	10.3	10.2	10.3
จำนวน	140	120	260
	$X^2 = 0.32$ (ระดับนัยสำคัญ = .8541)		
<u>ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3</u>			
มัธยมศึกษา	47.4	45.8	46.6
สูงกว่ามัธยมศึกษา	52.6	54.2	53.4
รวม	100.0	100.0	100.0
ค่าเฉลี่ย	13.8	13.7	13.7
จำนวน	76	72	148
	$X^2 = 0.00$ (ระดับนัยสำคัญ = .9822)		
<u>ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6</u>			
มัธยมศึกษา	11.1	12.5	11.9
สูงกว่ามัธยมศึกษา	88.9	87.5	88.1
รวม	100.0	100.0	100.0
ค่าเฉลี่ย	14.9	15.4	15.2
จำนวน	36	48	84
	$X^2 = 0.00$ (ระดับนัยสำคัญ = 1.00)		

เมื่อใช้ประเภทอาชีพของสามีและระดับการศึกษาของสามีเป็นตัวแปรควบคุม (ตารางที่ 39 และตารางที่ 40) แม้จะพบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรทั้งสองจะปรากฏชัดเจนในสตรีบางกลุ่ม แต่ก็ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติเพียงพอที่จะยอมรับได้ และมีข้อที่น่าสังเกตว่า ในกลุ่มสตรีที่สามีประกอบอาชีพนอกภาคเกษตรกรรม (ตารางที่ 39) และในกลุ่มสตรีที่สามีได้รับการศึกษาดังแต่ระดับมัธยม-ศึกษาขึ้นไป (ตารางที่ 40) มีแนวโน้มจะมุ่งหวังให้บุตรหญิงเรียนสูงกว่าบุตรชาย ทั้งนี้อาจเป็น เพราะสตรีที่สามีประกอบอาชีพนอกภาคเกษตรกรรมมักจะมีอาชีพอยู่นอกภาคเกษตรกรรมด้วย ซึ่งในสังคมนอกภาคเกษตรกรรมมักจะยอมรับสถานภาพและบทบาทของสตรีมากกว่าสังคมเกษตรกรรม สตรีกลุ่มนี้จึงมองเห็นความจำเป็นที่จะให้บุตรหญิงได้รับการศึกษามากขึ้น ซึ่งนับว่าเป็นแนวโน้มที่ดีสำหรับการพัฒนาสถานภาพของสตรีไทยในอนาคต

2.2 กลุ่มสตรีที่มีบุตรกำลังเรียนในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สำหรับสตรีกลุ่มนี้ เมื่อพิจารณาตามตารางที่ 38 ก็พบในทำนองเดียวกับกลุ่มสตรีที่มีบุตรกำลังเรียนในชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เพราะที่ไม่พบความแตกต่างของระดับความมุ่งหวังของสตรีเกี่ยวกับระดับการศึกษาของบุตร เมื่อจำแนกตามเพศของบุตร กล่าวคือ ร้อยละ 26.8 ของสตรีที่มีบุตรกำลังเรียนเป็นบุตรชาย และร้อยละ 29.5 ของสตรีที่มีบุตรกำลังเรียนเป็นบุตรหญิงต่างก็มุ่งหวังให้บุตรเรียนจบสูงกว่าระดับมัธยมศึกษา โดยมีค่าเฉลี่ยของระดับความมุ่งหวังเกี่ยวกับการศึกษาของบุตรชายและบุตรหญิงที่กำลังเรียนอยู่ในระดับนี้ เท่ากับ 13.8 ปี และ 13.7 ปี ตามลำดับ ซึ่งเป็นค่าที่ใกล้เคียงกันมาก

เมื่อควบคุมด้วยตัวแปรประเภทอาชีพของสามีและระดับการศึกษาของสามี (ตารางที่ 39 และตารางที่ 40) แม้จะพบว่า ระหว่างตัวแปรเพศของบุตรกับความมุ่งหวังของสตรีจะมีความสัมพันธ์กันมากขึ้น แต่ก็ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติพอจะยอมรับได้ ดังนั้น ไม่ว่าสตรีจะมีสามีที่ประกอบอาชีพประเภทใด หรือสามีมีการศึกษาระดับใดก็ตาม ก็ยังคงพบว่าสตรีที่มีบุตรกำลังเรียนในระดับนี้ เป็นบุตรชายกับสตรีที่มีบุตรกำลังเรียนในระดับนี้ เป็นบุตรหญิง มีความมุ่งหวังเกี่ยวกับระดับการศึกษาของบุตรไม่แตกต่างกัน

2.3 กลุ่มสตรีที่มีบุตรกำลังเรียนในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ข้อมูลที่แสดงในตารางที่ 38 ก็ให้ผลในทำนองเดียวกับที่เคยพบในกลุ่มสตรีที่มีบุตรกำลังเรียนในชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ซึ่งพบว่า ความมุ่งหวังของสตรีเกี่ยวกับระดับการศึกษาระหว่างบุตรชายและบุตรหญิงไม่แตกต่างกันมากนัก กล่าวคือ ร้อยละ 88.9 ของสตรีที่มีบุตรกำลังเรียนเป็นบุตรชาย และร้อยละ 87.5 ของสตรีที่มีบุตรกำลังเรียนเป็นบุตรหญิงมุ่งหวังให้บุตรเรียนจบในระดับสูงกว่ามัธยมศึกษา และเมื่อพิจารณาที่ค่าเฉลี่ย จะเห็นว่าสตรีมุ่งหวังให้บุตรหญิงเรียนจบโดยเฉลี่ย 15.4

ตารางที่ 39 อัตราร้อยละและค่าเฉลี่ยของความมุ่งหวังของสตรี เกี่ยวกับระดับการศึกษาของบุตร
จำแนกตามเพศของบุตรที่กำลังเรียน ชั้นที่บุตรกำลังเรียน และประเภทอาชีพของสามี

ชั้นที่บุตรกำลังเรียนและ ความมุ่งหวังของสตรี	สามีประกอบอาชีพในภาคเกษตรกรรม		สามีประกอบอาชีพนอกภาคเกษตรกรรม	
	บุตรชาย	บุตรหญิง	บุตรชาย	บุตรหญิง
<u>ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6</u>				
ประถมศึกษา	50.0	47.8	18.5	15.4
มัธยมศึกษา	36.5	43.3	47.7	38.5
สูงกว่ามัธยมศึกษา	13.5	9.0	33.8	46.2
รวม	100.0	100.0	100.0	100.0
ค่าเฉลี่ย	9.1	8.7	11.7	12.1
จำนวน	74	67	65	52
	$\chi^2 = 1.09$ (ระดับนัยสำคัญ = .5802)		$\chi^2 = 1.84$ (ระดับนัยสำคัญ = .3990)	
<u>ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3</u>				
มัธยมศึกษา	73.1	87.5	34.8	32.1
สูงกว่ามัธยมศึกษา	26.9	12.5	65.2	67.9
รวม	100.0	100.0	100.0	100.0
ค่าเฉลี่ย	12.5 ^a	10.9 ^a	14.4	14.6
จำนวน	26	16	46	53
	$\chi^2 = 0.52$ (ระดับนัยสำคัญ = .4721)		$\chi^2 = 0.01$ (ระดับนัยสำคัญ = .9432)	

^a มีระดับนัยสำคัญของอัตราส่วน "เอฟ" ต่ำกว่า .05

ตารางที่ 40 อัตราร้อยละและค่าเฉลี่ยของความมุ่งหวังของสตรี เกี่ยวกับระดับการศึกษาของบุตร
จำแนกตาม เพศของบุตรที่กำลัง เรียน ชั้นที่บุตรกำลัง เรียน และระดับการศึกษาของสามี

ชั้นที่บุตรกำลังเรียนและ	สามีได้รับการศึกษาค่าว่ามิธยมศึกษา		สามีได้รับการศึกษาตั้งแต่มิธยมศึกษาขึ้นไป	
	บุตรชาย	บุตรหญิง	บุตรชาย	บุตรหญิง
ความมุ่งหวังของสตรี				
<u>ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6</u>				
ประถมศึกษา	42.5	39.6	3.7	-
มิธยมศึกษา	44.2	45.5	33.3	11.8
สูงกว่ามิธยมศึกษา	13.3	14.9	63.0	88.2
รวม	100.0	100.0	100.0	100.0
ค่าเฉลี่ย	9.5	9.4	13.6	14.9
จำนวน	113	101	27	17
	$\chi^2 = .22$ (ระดับนัยสำคัญ = .8951)		$\chi^2 = 3.49$ (ระดับนัยสำคัญ = .1749)	
<u>ชั้นมิธยมศึกษาปีที่ 3</u>				
มิธยมศึกษา	60.8	61.1	20.0	30.6
สูงกว่ามิธยมศึกษา	39.2	38.9	80.0	69.4
รวม	100.0	100.0	100.0	100.0
ค่าเฉลี่ย	13.1	12.6	15.1	14.7
จำนวน	51	36	25	36
	$\chi^2 = 0.00$ (ระดับนัยสำคัญ = 1.00)		$\chi^2 = 0.39$ (ระดับนัยสำคัญ = .5314)	

ปี และมุ่งหวังให้บุตรชายเรียนจบโดยเฉลี่ย 14.9 ปี แสดงว่า สตรีที่มีบุตรกำลังเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายนั้น ตั้งความหวังให้บุตรหญิงได้รับการศึกษาในระดับที่ใกล้เคียงกับบุตรชาย เพราะสตรีที่สามารถส่งเสียให้บุตร เรียนถึงระดับนี้ได้ ก็แสดงว่าจะต้องตั้งความมุ่งหวังเกี่ยวกับระดับการศึกษาของบุตร เอาไว้สูงพอสมควร โดยไม่คำนึงว่าบุตรคนนั้นจะเป็นบุตรชายหรือบุตรหญิง

2.4 สรุป จากข้อมูลดังกล่าวสรุปได้ว่า ความมุ่งหวังของสตรีเกี่ยวกับระดับการศึกษาของบุตรไม่ได้ขึ้นอยู่กับเพศของบุตร สตรีส่วนใหญ่มักจะมุ่งหวังให้บุตรชายและบุตรหญิงได้รับการศึกษาในระดับที่ใกล้เคียงกัน ข้อค้นพบนี้สะท้อนให้เห็นว่าความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาระหว่างบุตรชายกับบุตรหญิงที่เคยปรากฏในอดีตได้ลดลงไปอย่างมาก จนอาจกล่าวได้ว่า ไม่มีความเหลื่อมล้ำทางเพศเกี่ยวกับการศึกษาของบุตรในสังคมไทยปัจจุบันแล้ว และยิ่งกว่านั้น การวิจัยครั้งนี้ยังพบอีกว่า ในกลุ่มสตรีที่มีประกอบอาชีพนอกภาค เกษตรกรรม และกลุ่มสตรีที่มีได้รับการศึกษาระดับสูง มีแนวโน้มจะมุ่งหวังให้บุตรหญิง เรียนจบสูงกว่าบุตรชาย แต่ความสัมพันธ์นี้ยังไม่อาจยืนยันได้ในระดับนัยสำคัญทางสถิติต่ำกว่า .05 อย่างไรก็ตาม จากข้อค้นพบดังกล่าว นับว่าเป็นปรากฏการณ์ที่ดีสำหรับการพัฒนาสถานภาพสตรีไทยในอนาคต

3. จำนวนบุตรที่มีชีวิต

ผลงานวิจัยที่ผ่านมา ส่วนใหญ่มักจะพบว่า จำนวนบุตรหรือขนาดครอบครัว มักจะมีความสัมพันธ์ในทางลบกับสถานภาพทางการศึกษาของบุตร กล่าวคือ บุตรที่มาจากครอบครัวขนาดเล็ก (มีบุตรน้อยคน) มักจะมีสถานภาพทางการศึกษาสูงกว่าบุตรที่มาจากครอบครัวขนาดใหญ่ ซึ่งในทางสังคมวิทยาให้เหตุผลว่า เนื่องจากครอบครัวขนาดเล็กสามารถเลื่อนชั้นทางสังคมได้ดีกว่าครอบครัวขนาดใหญ่ และในครอบครัวขนาดเล็กนั้นบิดามารดาจะสามารถเกื้อหนุนให้บุตรทุกคนได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึง ขณะที่ครอบครัวขนาดใหญ่ไม่สามารถทำได้ และอีกประการหนึ่งคือ เนื่องจากค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการศึกษาของบุตร ส่วนหนึ่งมักขึ้นอยู่กับจำนวนบุตรที่มีชีวิตด้วย นั้นหมายความว่ายังมีบุตรที่มีชีวิตหลายคน ก็ยิ่งสิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการศึกษาของบุตรมากขึ้น ด้วยเหตุนี้จึงเป็นไปได้ว่า สตรีที่มีบุตรมีชีวิตในปัจจุบันจำนวนน้อยคน น่าจะมุ่งหวังให้บุตรเรียนจบในระดับที่สูงกว่าสตรีที่มีบุตรมีชีวิตในปัจจุบันจำนวนหลายคน ซึ่งผลการศึกษาปรากฏในรายละเอียดต่อไป

ตารางที่ 41 อัตราร้อยละและค่าเฉลี่ยของความมุ่งหวังของสตรี เกี่ยวกับระดับการศึกษาของบุตร
จำแนกตามจำนวนบุตรที่มีชีวิต และชั้นที่บุตรกำลังเรียน

ชั้นที่บุตรกำลังเรียนและ ความมุ่งหวังของสตรี	จำนวนบุตรที่มีชีวิต			รวม
	1 - 2	3 - 4	5+	
<u>ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6</u>				
ประถมศึกษา	12.7	38.5	45.3	34.2
มัธยมศึกษา	41.3	40.2	44.0	41.5
สูงกว่ามัธยมศึกษา	46.0	21.3	10.7	24.2
รวม	100.0	100.0	100.0	100.0
ค่าเฉลี่ย	12.5*	9.9*	9.0*	10.3
จำนวน	63	36	75	260
X ² = 30.54 (ระดับนัยสำคัญ = .0000)				
<u>ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3</u>				
มัธยมศึกษา	25.8	48.7	58.5	46.6
สูงกว่ามัธยมศึกษา	74.2	51.3	41.5	53.4
รวม	100.0	100.0	100.0	100.0
ค่าเฉลี่ย	14.8*	13.7	12.9*	13.7
จำนวน	31	76	41	148
X ² = 7.87 (ระดับนัยสำคัญ = .0196)				
<u>ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6</u>				
	1 - 3 คน	4 คนขึ้นไป	รวม	
มัธยมศึกษา	9.5	14.3	11.9	
สูงกว่ามัธยมศึกษา	90.5	85.7	83.1	
รวม	100.0	100.0	100.0	
ค่าเฉลี่ย	15.5	14.8	15.2	
จำนวน	42	42	84	
X ² = 0.11 (ระดับนัยสำคัญ = .7362)				

* มีระดับนัยสำคัญของอัตราส่วน "เอฟ" ต่ำกว่า .05

3.1 กลุ่มสตรีที่มีบุตรกำลังเรียนในชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในตารางที่ 41 จะเห็นได้ว่า ความมุ่งหวังของสตรีเกี่ยวกับระดับการศึกษาของบุตร มีความสัมพันธ์ในเชิงลบกับจำนวนบุตรที่มีชีวิต กล่าวคือ ร้อยละ 46.0, 21.3 และ 10.7 ของสตรีที่มีบุตร 1-2 คน, 3-4 คน และ 5 คนขึ้นไป ตามลำดับ มุ่งหวังให้บุตรเรียนจบสูงกว่าระดับมัธยมศึกษา เมื่อพิจารณาที่ค่าเฉลี่ยก็ให้ผลที่สอดคล้องกัน กล่าวคือ สตรีที่มีบุตร 1-2 คน, 3-4 คน และ 5 คนขึ้นไป มุ่งหวังให้บุตรเรียนโดยเฉลี่ย 12.5 ปี, 9.9 ปี และ 9.0 ปี ตามลำดับ และผลจากการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยด้วยอัตราส่วน "เอฟ" ตามวิธีการของเชฟฟี (Scheffe) ปรากฏว่า กลุ่มที่มีค่าเฉลี่ยแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ คือ ระหว่างกลุ่มสตรีที่มีบุตร 1-2 คน กับกลุ่มสตรีที่มีบุตร 3-4 คน และกลุ่มสตรีที่มีบุตร 1-2 คน กับกลุ่มสตรีที่มีบุตร 5 คนขึ้นไป สำหรับกลุ่มสตรีที่มีบุตร 3-4 คน กับกลุ่มสตรีที่มีบุตร 5 คนขึ้นไปนั้น ความแตกต่างของค่าเฉลี่ยไม่มีนัยสำคัญทางสถิติเพียงพอ

เมื่อใช้ประเภทอาชีพของสามีเป็นตัวแปรควบคุม (ตารางที่ 42) ก็พบว่า รูปแบบความสัมพันธ์ยังไม่เปลี่ยนแปลงจากเดิมมากนัก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มสตรีที่สามีประกอบอาชีพในภาคเกษตรกรรม แต่สำหรับกลุ่มสตรีที่สามีประกอบอาชีพนอกภาคเกษตรกรรมนั้น เมื่อตรวจสอบความสัมพันธ์ด้วยอัตราส่วน "เอฟ" ตามวิธีการของเชฟฟี ปรากฏว่า ความแตกต่างของค่าเฉลี่ยระหว่างกลุ่มมีนัยสำคัญทางสถิติเพียงคู่เดียว คือ ระหว่างกลุ่มสตรีที่มีบุตร 1-2 คน กับกลุ่มสตรีที่มีบุตร 5 คนขึ้นไป อย่างไรก็ตาม ถ้าพิจารณาแนวโน้มและทิศทางของความสัมพันธ์แล้ว ก็พอสรุปได้ว่า ไม่ว่าสามีจะประกอบอาชีพในภาคเกษตรกรรมหรือนอกภาคเกษตรกรรมก็ตาม จำนวนบุตรที่มีชีวิตกับความมุ่งหวังของสตรีเกี่ยวกับระดับการศึกษาของบุตร ยังคงมีความสัมพันธ์ต่อกันในเชิงลบเสมอ

เมื่อใช้ระดับการศึกษาของสามีเป็นตัวแปรควบคุม (ตารางที่ 43) ก็ยังคงพบเช่นเดิมว่า ระหว่างตัวแปรจำนวนบุตรที่มีชีวิตกับตัวแปรความมุ่งหวังของสตรีเกี่ยวกับระดับการศึกษาของบุตรมีความสัมพันธ์ในเชิงลบต่อกัน ไม่ว่าจะ เป็นกลุ่มสตรีที่สามีได้รับการศึกษาต่ำหรือสูงก็ตาม แต่ผลจากการตรวจสอบความสัมพันธ์ด้วยอัตราส่วน "เอฟ" ตามวิธีการของเชฟฟี ในกลุ่มที่สามีได้รับการศึกษาตั้งแต่ระดับมัธยมศึกษาขึ้นไปนั้น พบว่า ค่าเฉลี่ยมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ 2 คู่ คือ ระหว่างสตรีที่มีบุตร 1-2 คน กับสตรีที่มีบุตร 5 คนขึ้นไป และกลุ่มสตรีที่มีบุตร 3-4 คน กับสตรีที่มีบุตร 5 คนขึ้นไป ส่วนความแตกต่างระหว่างสตรีที่มีบุตร 1-2 คนกับสตรี

ตารางที่ 42 อัตราร้อยละและค่าเฉลี่ยของความมุ่งหวังของสตรี เกี่ยวกับระดับการศึกษาของบุตร
จำแนกตามจำนวนบุตรที่มีชีวิต ชั้นที่บุตรกำลังเรียน และประเภทอาชีพของสามี

ชั้นที่บุตรกำลังเรียนและ ความมุ่งหวังของสตรี	สามีประกอบอาชีพในภาคเกษตรกรรม			สามีประกอบอาชีพนอกภาคเกษตรกรรม		
	1-2	3-4	5+	1-2	3-4	5+
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6						
ประถมศึกษา	23.1	53.8	56.0	5.6	21.1	25.0
มัธยมศึกษา	46.2	40.0	36.0	38.9	40.4	58.3
สูงกว่ามัธยมศึกษา	30.8	6.2	8.0	55.6	38.6	16.7
รวม	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
ค่าเฉลี่ย	11.3 ^a	8.4 ^a	8.4 ^a	13.3 ^a	11.6	10.2 ^a
จำนวน	26	65	50	36	57	24
	$\chi^2 = 15.51$ (ระดับนัยสำคัญ = .0038)			$\chi^2 = 11.27$ (ระดับนัยสำคัญ = .0236)		
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3						
มัธยมศึกษา	60.0	85.0	76.5	20.0	36.4	42.1
สูงกว่ามัธยมศึกษา	40.0	15.0	23.5	80.0	63.6	57.9
รวม	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
ค่าเฉลี่ย	13.4	11.6	11.8	15.4	14.5	13.8
จำนวน	5	20	17	25	55	19
	$\chi^2 = 1.56$ (ระดับนัยสำคัญ = .4585)			$\chi^2 = 2.89$ (ระดับนัยสำคัญ = .2363)		

* มีระดับนัยสำคัญของอัตราส่วน "เอฟ" ค่ากว่า .05

ตารางที่ 43 อัตราร้อยละและค่าเฉลี่ยของความมุ่งหวังของสตรี เกี่ยวกับระดับการศึกษาของบุตร
จำแนกตามจำนวนบุตรที่มีชีวิต ชั้นที่บุตรกำลัง เรียน และระดับการศึกษาของสามี

ชั้นที่บุตรกำลังเรียนและ ความมุ่งหวังของสตรี	สามีได้รับการศึกษาค่ำกว่ามัธยมศึกษา			สามีได้รับการศึกษาตั้งแต่มัธยมศึกษาขึ้นไป		
	1-2	3-4	5+	1-2	3-4	5+
<u>ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6</u>						
ประถมศึกษา	18.2	46.5	47.8	-	-	20.0
มัธยมศึกษา	52.3	42.6	43.5	16.7	28.6	40.0
สูงกว่ามัธยมศึกษา	29.5	10.9	8.7	83.3	71.4	40.0
รวม	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
ค่าเฉลี่ย	11.5 ^a	9.0 ^a	8.8 ^a	14.9 ^a	14.2 ^a	10.6 ^a
จำนวน	44	101	69	18	21	5
	$\chi^2 = 17.46$ (ระดับนัยสำคัญ = .0016)			$\chi^2 = 9.88$ (ระดับนัยสำคัญ = .0426)		
<u>ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3</u>						
มัธยมศึกษา	46.2	63.4	63.6	11.1	31.4	37.5
สูงกว่ามัธยมศึกษา	53.8	36.6	36.4	88.9	68.6	62.5
รวม	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
ค่าเฉลี่ย	13.9	12.8	12.6	15.4	14.8	14.0
จำนวน	13	41	33	18	35	8
	$\chi^2 = 1.40$ (ระดับนัยสำคัญ = .4966)			$\chi^2 = 3.14$ (ระดับนัยสำคัญ = .0780)		

^a มีระดับนัยสำคัญของอัตราส่วน "เอฟ" ต่ำกว่า .05

ที่มีบุตร 3-4 คนนั้น ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติเพียงพอ และสำหรับการทดสอบความสัมพันธ์ด้วยวิธีการเดียวกันนี้ในกลุ่มสตรีที่สามี่ได้รับการศึกษาตั้งแต่ระดับมัธยมศึกษาขึ้นไป ก็ให้ผลเหมือนกับในตารางที่ 41 ทุกประการ

จากข้อค้นพบดังกล่าวจะเห็นว่า สตรีที่มีจำนวนบุตรแตกต่างกันมากขึ้น จะยิ่งทำให้ความมั่งหวังของสตรีเกี่ยวกับระดับการศึกษาของบุตรแตกต่างกันชัดเจนขึ้น โดยสตรีที่มีบุตรจำนวนน้อย (1-2 คน) มีความมั่งหวังเกี่ยวกับระดับการศึกษาของบุตรสูงที่สุด ในขณะที่สตรีที่มีบุตรจำนวนมาก (5 คนขึ้นไป) มีความมั่งหวังเกี่ยวกับระดับการศึกษาของบุตรต่ำที่สุด แสดงว่า การที่มารดาจะมั่งหวังให้บุตรได้รับการศึกษาระดับใดนั้น ปัจจัยหนึ่งที่ต้องคำนึงคือจำนวนบุตร สำหรับครอบครัวที่มีสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมใกล้เคียงกันนั้น ครอบครัวที่มีบุตรจำนวนมากโอกาสที่จะสูญเสียให้บุตรทุกคนได้รับการศึกษาระดับสูง ย่อมมีความเป็นไปได้น้อยกว่าครอบครัวที่มีบุตรจำนวนน้อย เพราะการมีบุตรแต่ละคนนั้นถือว่าเป็นภาระที่บิดามารดาต้องรับผิดชอบในการส่งเสียเลี้ยงดูบุตร

3.2 กลุ่มสตรีที่มีบุตรกำลังเรียนในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ตามตารางที่ 41 จะเห็นว่าการมั่งหวังของสตรีเกี่ยวกับระดับการศึกษาของบุตรมีความสัมพันธ์ในเชิงลบกับจำนวนบุตรที่มีชีวิต กล่าวคือ ร้อยละ 74.2, 51.3 และ 41.5 ของสตรีที่มีบุตร 1-2 คน, 3-4 คน และ 5 คนขึ้นไปตามลำดับ มั่งหวังให้บุตรเรียนจบสูงกว่าระดับมัธยมศึกษา เมื่อพิจารณาที่ค่าเฉลี่ย ก็ให้ผลในทำนองเดียวกัน คือ กลุ่มสตรีที่มีบุตร 1-2 คน, 3-4 คน และ 5 คนขึ้นไป มั่งหวังให้บุตรเรียนจบโดยเฉลี่ย 14.8 ปี, 13.7 ปี และ 12.9 ปีตามลำดับ และผลการตรวจสอบความสัมพันธ์ด้วยอัตราส่วน "เอฟ" ตามวิธีการของเซฟตี พบว่า ผู้ที่มีค่าเฉลี่ยแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติได้แก่ ระหว่างสตรีที่มีบุตร 1-2 คน กับสตรีที่มีบุตร 5 คนขึ้นไป ส่วนคู่อื่นๆ แม้ว่าจะมีค่าเฉลี่ยที่แตกต่างกัน แต่ก็ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติเพียงพอ ผลการวิเคราะห์ด้วยค่าเฉลี่ยแสดงว่าจำนวนบุตรที่มีชีวิตจะมีอิทธิพลต่อระดับความมั่งหวังของสตรีอย่างชัดเจนก็ต่อเมื่อผลต่างระหว่างจำนวนบุตรที่มีชีวิตประมาตั้งแต่ 3 คนขึ้นไป

เมื่อใช้ประเภทอาชีพของสามีและระดับการศึกษาของสามีเป็นตัวแปรควบคุม (ตารางที่ 42 และตารางที่ 43) และผลการวิเคราะห์ด้วยค่าเฉลี่ย แม้จะพบว่าจำนวนบุตรมีความสัมพันธ์ในเชิงลบกับความมั่งหวังของสตรีก็ตาม แต่ความสัมพันธ์ดังกล่าวไม่มีนัยสำคัญทางสถิติเพียงพอ ดังนั้นจึงตั้งเป็นข้อสังเกตว่า สำหรับกลุ่มสตรีที่มีบุตรกำลังเรียนในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 นี้ ตัวแปรจำนวนบุตรที่มีชีวิต มีความมีความสัมพันธ์กับความมั่งหวังของสตรีเกี่ยวกับระดับการศึกษาของบุตรไม่มากนัก ความสัมพันธ์ที่พบในครั้งแรก (ตารางที่ 41) นั้น อาจเป็นเพราะว่า สตรีที่มี

ความมุ่งหวังเกี่ยวกับระดับการศึกษาของบุตรสูง เป็นกลุ่มสตรีที่สามีประกอบอาชีพนอกภาค เกษตรกรรม หรือ เป็นกลุ่มสตรีที่สามีได้รับการศึกษาระดับสูง ซึ่งมักจะเป็นกลุ่มสตรีที่มีบุตรน้อยด้วย จึงดูเหมือนว่า สตรีที่มีบุตรจำนวนน้อยมีความมุ่งหวังเกี่ยวกับระดับการศึกษาของบุตรสูงกว่าสตรีที่มีบุตรหลายคน

3.3 กลุ่มสตรีที่มีบุตรกำลังเรียนในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรจำนวนบุตรที่มีชีวิตกับความมุ่งหวังของสตรีเกี่ยวกับระดับการศึกษาของบุตร ปรากฏว่า ตัวแปรทั้งสองมีความสัมพันธ์ต่อกันเพียงเล็กน้อยและไม่มีความสำคัญทางสถิติ (ตารางที่ 41) กล่าวคือ ร้อยละ 90.5 และ 85.7 ของสตรีที่มีบุตร 1-3 คน และ 4 คนขึ้นไปตามลำดับ มุ่งหวังให้บุตรเรียนจบสูงกว่าระดับมัธยมศึกษา หรือ เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยก็ให้ผลที่สอดคล้องกันคือ สตรีที่มีบุตร 1-3 คน และ 4 คนขึ้นไป มุ่งหวังให้บุตรเรียนจบโดยเฉลี่ย 15.5 ปี และ 14.8 ปี ตามลำดับ แสดงว่า จำนวนบุตรที่มีชีวิตมีอิทธิพลต่อความมุ่งหวังของสตรีเกี่ยวกับระดับการศึกษาของบุตรไม่มากนัก อย่างไรก็ตาม สำหรับในกลุ่มตัวอย่างนี้ ไม่ได้นำตัวแปรประเภทอาชีพของสามีและระดับการศึกษาของสามีเข้ามาร่วมพิจารณาด้วย ดังนั้นข้อสรุปในประเด็นนี้จึงไม่อาจยืนยันได้แน่นอนนัก

3.4 สรุป ในกลุ่มสตรีที่มีบุตรกำลังเรียนในชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างจำนวนบุตรที่มีชีวิต กับความมุ่งหวังของสตรีเกี่ยวกับระดับการศึกษาของบุตร มีความสัมพันธ์ในเชิงลบต่อกันตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ คือ สตรีที่มีบุตรน้อยคนมักจะมีแนวโน้มที่จะมุ่งหวังให้บุตรได้รับการศึกษาระดับสูงมากกว่าสตรีที่มีบุตรหลายคน ไม่ว่าจะใช้ประเภทอาชีพของสามีหรือระดับการศึกษาของสามีเป็นตัวแปรควบคุมก็ตาม

สำหรับในกลุ่มสตรีที่มีบุตรกำลังเรียนในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 นั้น ความสัมพันธ์ระหว่างจำนวนบุตรที่มีชีวิตกับความมุ่งหวังของสตรี ในเบื้องต้นพบว่า แนวโน้มของความสัมพันธ์เป็นไปในเชิงลบ แต่ภายหลังจากควบคุมด้วยตัวแปรประเภทอาชีพของสามีและระดับการศึกษาของสามีแล้ว กลับพบว่าความสัมพันธ์เดิมลดลงอย่างมาก แสดงว่า จำนวนบุตรที่มีชีวิตมีความเกี่ยวข้องกับความมุ่งหวังของสตรีเพียงเล็กน้อยเท่านั้น ความสัมพันธ์ที่พบครั้งแรกอาจเนื่องมาจากสตรีที่มีความมุ่งหวังระดับสูง เป็นกลุ่มสตรีที่สามีประกอบอาชีพนอกภาค เกษตรกรรม หรือสามีได้รับการศึกษาสูง ซึ่งมักจะเป็นกลุ่มที่มีบุตรน้อยด้วย จึงทำให้ดูเหมือนว่า สตรีที่มีบุตรน้อยมีความมุ่งหวังเกี่ยวกับระดับการศึกษาของบุตรสูงกว่าสตรีที่มีบุตรหลายคน ส่วนกลุ่มสตรีที่มีบุตรกำลังเรียนในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 นั้น ไม่พบว่า มีความสัมพันธ์กันระหว่างตัวแปรทั้งสอง ดังนั้นสำหรับกรณีกลุ่มสตรี

ที่มีบุตรกำลังเรียนในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 จึงต้องปฏิเสธสมมติฐานที่ว่า "สตรีที่มีบุตรมีชีวิตอยู่ในปัจจุบันจำนวนน้อยคน จะมุ่งหวังให้บุตรเรียนจบในระดับที่สูงกว่าสตรีที่มีบุตรมีชีวิตในปัจจุบันจำนวนหลายคน"

ข้อสรุปอีกประการหนึ่งคือ เมื่อเปรียบเทียบความมุ่งหวังเกี่ยวกับระดับการศึกษาของบุตรระหว่างสตรีที่มีบุตรกำลังเรียนในชั้นประถมศึกษาปีที่ 6, ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 จะพบว่า ในกลุ่มสตรีที่มีบุตรกำลังเรียนในชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 นั้น ตัวแปรเกี่ยวกับจำนวนบุตรที่มีชีวิตจะมีอิทธิพลต่อความมุ่งหวังของสตรีอย่างชัดเจนมาก แต่อิทธิพลดังกล่าวกลับไม่ปรากฏชัดเจนในกลุ่มสตรีที่มีบุตรกำลังเรียนในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ทั้งนี้เพราะสตรีที่มีบุตรกำลังเรียนอยู่ในระดับสูง ส่วนใหญ่ต่างก็มีความมุ่งหวังเกี่ยวกับระดับการศึกษาของบุตรในระดับสูงใกล้เคียงกัน แม้ว่าจะมีจำนวนบุตรที่มีชีวิตต่างกันก็ตาม

4. จำนวนบุตรที่เป็นภาระ

จากข้อค้นพบที่ว่า จำนวนบุตรที่มีชีวิตมักจะมีอิทธิพลต่อความมุ่งหวังของสตรีเกี่ยวกับระดับการศึกษาของบุตรนั้น ยังเป็นที่สงสัยต่อไปว่า อิทธิพลดังกล่าวส่วนหนึ่งน่าจะเป็นผลกระทบจากจำนวนบุตรที่เป็นภาระ (บุตรที่กำลังเรียน หรือบุตรที่อายุต่ำกว่า 15 ปี) เพราะการให้การศึกษาแก่บุตรถือว่าเป็นภาระของบิดามารดา ยังต้องการให้บุตรเรียนระดับสูงก็ยิ่งต้องรับภาระส่งเสียมากขึ้นตามลำดับ ดังนั้น ในการแสดงความมุ่งหวังเกี่ยวกับระดับการศึกษาของบุตรน่าจะขึ้นอยู่กับจำนวนบุตรที่เป็นภาระในขณะนั้นด้วย ซึ่งสมมติฐานที่น่าจะเป็นไปได้คือ "สตรีที่มีบุตรที่เป็นภาระจำนวนน้อยจะมุ่งหวังให้บุตรเรียนจบในระดับที่สูงกว่าสตรีที่มีบุตรที่เป็นภาระจำนวนมาก" ผลการศึกษาปรากฏในรายละเอียดต่อไปนี้

4.1 กลุ่มสตรีที่มีบุตรกำลังเรียนในชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ความสัมพันธ์ระหว่างจำนวนบุตรที่เป็นภาระกับความมุ่งหวังของสตรีเกี่ยวกับระดับการศึกษาของบุตร แม้จะพบว่าแนวโน้มของความสัมพันธจะเป็นไปในเชิงลบ แต่ก็ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติเพียงพอ (ตารางที่ 44) กล่าวคือ ร้อยละ 39.0 และ 43.2 ของสตรีที่มีบุตรที่เป็นภาระ 1-2 คน และ 3 คนขึ้นไปตามลำดับ มุ่งหวังให้บุตรเรียนจบสูงกว่าระดับมัธยมศึกษา และเมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยก็จะพบว่า สตรีที่มีบุตรที่เป็นภาระ 1-2 คน และ 3 คนขึ้นไป มุ่งหวังให้บุตรเรียนจบโดยเฉลี่ย 10.8 ปี และ 9.9 ปี

ตามลำดับ ซึ่งไม่แตกต่างกันมากนัก และแม้ว่าจะควบคุมด้วยตัวแปรประเภทอาชีพของสามี (ตารางที่ 45) และระดับการศึกษาของสามี (ตารางที่ 46) ก็ยังไม่พบว่า จำนวนบุตรที่เป็นภาระจะมีความสัมพันธ์กับระดับความมุ่งหวังของสตรีตามที่คาดหมายไว้แต่ต้น

4.2 กลุ่มสตรีที่มีบุตรกำลังเรียนในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ผลที่ปรากฏในตารางที่ 44 สำหรับสตรีกลุ่มนี้ พบว่า จำนวนบุตรที่เป็นภาระมีความสัมพันธ์ในเชิงลบกับความมุ่งหวังของสตรีพอสมควร กล่าวคือ เมื่อพิจารณาที่ค่าร้อยละจะพบว่า ร้อยละ 61.9 ของสตรีที่มีบุตรที่เป็นภาระ 1-2 คน เมื่อเทียบกับร้อยละ 47.1 ของสตรีที่มีบุตรที่เป็นภาระ 3 คนขึ้นไป มุ่งหวังให้บุตรเรียนจบสูงกว่าระดับมัธยมศึกษา เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยก็พบความแตกต่างชัดเจนมากยิ่งขึ้น กล่าวคือ สตรีที่มีบุตรที่เป็นภาระ 1-2 คนมุ่งหวังให้บุตรเรียนจบโดยเฉลี่ย 13.3 ปี ซึ่งสูงกว่ากลุ่มสตรีที่มีบุตรที่เป็นภาระตั้งแต่ 3 คนขึ้นไป ที่มุ่งหวังให้บุตรเรียนจบโดยเฉลี่ย 11.2 ปี

เมื่อใช้ประเภทอาชีพของสามีและระดับการศึกษาของสามีเป็นตัวแปรควบคุม (ตารางที่ 45 และตารางที่ 46) จะพบโดยทั่วไปว่า แนวโน้มความสัมพันธ์ระหว่างจำนวนบุตรที่เป็นภาระกับความมุ่งหวังของสตรีเกี่ยวกับระดับการศึกษาของบุตร ยังคงเป็นไปในทิศทางลบ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มสตรีที่สามีประกอบอาชีพในภาค เกษตรกรรมและกลุ่มสตรีที่สามีได้รับการศึกษาต่ำกว่าระดับมัธยมศึกษา ส่วนกลุ่มสตรีที่สามีประกอบอาชีพนอกภาค เกษตรกรรมและกลุ่มสตรีที่สามีได้รับการศึกษาตั้งแต่ระดับมัธยมศึกษาขึ้นไป กลับพบว่า ความสัมพันธ์ดังกล่าวไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ จึงสรุปในประเด็นนี้ว่า จำนวนบุตรที่เป็นภาระจะมีอิทธิพลอย่างชัดเจนต่อความมุ่งหวังของสตรีเกี่ยวกับระดับการศึกษาของบุตร ก็เฉพาะในกลุ่มสตรีที่สามีประกอบอาชีพในภาค เกษตรกรรม และสามีได้รับการศึกษาต่ำกว่าระดับมัธยมศึกษา เพราะประชากรกลุ่มนี้มักจะมีข้อจำกัดเกี่ยวกับฐานะทางเศรษฐกิจ ดังนั้น การแสดงความคิดเห็นในเรื่องนี้จึงต้องคำนึงถึงภาระต่างๆ ที่รับผิดชอบในขณะนั้นด้วย

4.3 กลุ่มสตรีที่มีบุตรกำลังเรียนในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 สำหรับสตรีกลุ่มนี้ (ตารางที่ 44) แม้จะพบว่าสตรีที่มีบุตรที่เป็นภาระ 1-2 คน มีแนวโน้มจะมุ่งหวังให้บุตรของตนเรียนจบในระดับสูงกว่าสตรีที่มีบุตรที่เป็นภาระ 3 คนขึ้นไป แต่ความแตกต่างดังกล่าวมีเพียงเล็กน้อยและไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ กล่าวคือ ร้อยละ 91.9 ของสตรีที่มีบุตรที่เป็นภาระ 1-2 คน เมื่อเทียบกับร้อยละ 85.1 ของสตรีที่มีบุตรที่เป็นภาระ 3 คนขึ้นไป มุ่งหวังให้บุตรเรียนจบสูงกว่าระดับมัธยมศึกษา หรือสตรีที่มีบุตรที่เป็นภาระ 1-2 คน และ 3 คนขึ้นไป มุ่งหวังให้บุตรเรียนจบโดยเฉลี่ย 15.5 ปี และ 15.0 ปี ตามลำดับ ซึ่งเป็นค่าที่ไม่แตกต่างกันมากนัก

ตารางที่ 44 อัตราร้อยละและค่าเฉลี่ยของความมุ่งหวังของสตรี เกี่ยวกับระดับการศึกษาของบุตร
จำแนกตามจำนวนบุตรที่เป็นภาวะ และชั้นที่บุตรกำลังเรียน

ชั้นที่บุตรกำลังเรียนและ ความมุ่งหวังของสตรี	จำนวนบุตรที่เป็นภาวะ		
	1 - 2	3 คนขึ้นไป	รวม
<u>ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6</u>			
ประถมศึกษา	30.5	36.8	34.2
มัธยมศึกษา	39.0	43.2	41.5
สูงกว่ามัธยมศึกษา	30.5	20.0	24.2
รวม	100.0	100.0	100.0
ค่าเฉลี่ย	10.8	9.9	10.3
จำนวน	105	155	260
	$X^2 = 3.82$ (ระดับนัยสำคัญ = .1478)		
<u>ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3</u>			
มัธยมศึกษา	38.1	52.9	46.6
สูงกว่ามัธยมศึกษา	61.9	47.1	53.4
รวม	100.0	100.0	100.0
ค่าเฉลี่ย	13.3*	11.2*	12.2*
จำนวน	63	85	148
	$X^2 = 2.64$ (ระดับนัยสำคัญ = .1045)		
<u>ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6</u>			
มัธยมศึกษา	8.1	14.9	11.9
สูงกว่ามัธยมศึกษา	91.9	85.1	88.1
รวม	100.0	100.0	100.0
ค่าเฉลี่ย	15.5	15.0	15.2
จำนวน	37	47	84
	$X^2 = 0.38$ (ระดับนัยสำคัญ = .5392)		

* มีระดับนัยสำคัญของอัตราส่วน " เอฟ " ต่ำกว่า .05

ตารางที่ 45 อัตราร้อยละและค่าเฉลี่ยของความมุ่งหวังของสตรี เกี่ยวกับระดับการศึกษาของบุตร
จำแนกตามจำนวนบุตรที่เป็นภาวะ ชั้นที่บุตรกำลังเรียน และประเภทอาชีพของสามี

ชั้นที่บุตรกำลังเรียนและ ความมุ่งหวังของสตรี	สามีประกอบอาชีพในภาคเกษตรกรรม		สามีประกอบอาชีพนอกภาคเกษตรกรรม	
	1-2 คน	3 คนขึ้นไป	1-2 คน	3 คนขึ้นไป
<u>ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6</u>				
ประถมศึกษา	47.3	50.0	12.5	20.3
มัธยมศึกษา	38.2	40.7	39.6	46.4
สูงกว่ามัธยมศึกษา	14.5	9.3	47.9	33.3
รวม	100.0	100.0	100.0	100.0
ค่าเฉลี่ย	9.2	8.7	12.4	11.4
จำนวน	55	86	48	69
	$\chi^2 = 0.92$ (ระดับนัยสำคัญ = .6322)		$\chi^2 = 2.84$ (ระดับนัยสำคัญ = .2422)	
<u>ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3</u>				
มัธยมศึกษา	66.7	87.5	26.8	37.9
สูงกว่ามัธยมศึกษา	33.3	12.5	73.2	62.1
รวม	100.0	100.0	100.0	100.0
ค่าเฉลี่ย	12.9*	11.2*	14.7	14.3
จำนวน	18	24	41	58
	$\chi^2 = 1.56$ (ระดับนัยสำคัญ = .2119)		$\chi^2 = 0.88$ (ระดับนัยสำคัญ = .3483)	

* มีระดับนัยสำคัญของอัตราส่วน "เอฟ" ต่ำกว่า .05

ตารางที่ 46 อัตราร้อยละและค่าเฉลี่ยของความมุ่งหวังของสตรีเกี่ยวกับระดับการศึกษาของบุตร
จำแนกตามจำนวนบุตรที่เป็นภาวะ ชั้นที่บุตรกำลังเรียน และระดับการศึกษาของสามี

ชั้นที่บุตรกำลังเรียนและ	สามีได้รับการศึกษาค่าว่ามีมัธยมศึกษา		สามีได้รับการศึกษาตั้งแต่มัธยมศึกษาขึ้นไป	
	1-2 คน	3 คนขึ้นไป	1-2 คน	3 คนขึ้นไป
ความมุ่งหวังของสตรี				
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6				
ประถมศึกษา	38.3	42.9	4.3	-
มัธยมศึกษา	44.4	45.1	21.7	28.6
สูงกว่ามัธยมศึกษา	17.3	12.0	73.9	71.4
รวม	100.0	100.0	100.0	100.0
ค่าเฉลี่ย	9.7	9.2	14.1	14.1
จำนวน	81	133	23	21
	$\chi^2 = 1.25$ (ระดับนัยสำคัญ = .5343)		$\chi^2 = 1.12$ (ระดับนัยสำคัญ = .5691)	
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3				
มัธยมศึกษา	52.9	66.0	20.7	31.3
สูงกว่ามัธยมศึกษา	47.1	34.0	79.3	68.8
รวม	100.0	100.0	100.0	100.0
ค่าเฉลี่ย	13.6 ^a	12.5 ^a	14.9	14.8
จำนวน	34	53	29	32
	$\chi^2 = 0.99$ (ระดับนัยสำคัญ = .3191)		$\chi^2 = 0.42$ (ระดับนัยสำคัญ = .5190)	

* มีระดับนัยสำคัญของอัตราส่วน "เอส" ต่ำกว่า .05

4.4 สรุป ข้อมูลดังกล่าว แสดงว่า ความมุ่งหวังของสตรีเกี่ยวกับระดับการศึกษาของบุตร มีความสัมพันธ์ในเชิงลบกับจำนวนบุตรที่เป็นภาระ แต่ความสัมพันธ์ดังกล่าวยังไม่ปรากฏชัดเจนนักในกลุ่มสตรีที่มีบุตรกำลังเรียนในชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 มีเพียงกลุ่มสตรีที่มีบุตรกำลังเรียนในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เท่านั้น ที่พบความสัมพันธ์ดังกล่าวได้ชัดเจน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มสตรีที่มีประกอบอาชีพในภาคเกษตรกรรม และกลุ่มสตรีที่สามีได้รับการศึกษาค่ากว่าระดับมัธยมศึกษาขึ้นไป ทั้งนี้ เพราะสตรีกลุ่มนี้มักจะมีข้อจำกัดในเรื่องสถานภาพทางเศรษฐกิจ การแสดงความมุ่งหวังเกี่ยวกับระดับการศึกษาของบุตรจึงต้องคำนึงถึงภาระการส่งเสียบุตรในขณะนั้นด้วย

5. ลำดับที่ของบุตร

ข้อค้นพบจากผลงานวิจัยในบางสังคม พบว่า ลำดับที่ของบุตรมีความสัมพันธ์กับระดับการศึกษาของบุตรอย่างใกล้ชิด เช่น จากการวิจัยในประเทศเคนยา โดย Gomes (1984) พบว่า บุตรคนโตมักจะมีระดับการศึกษาสูงกว่าบุตรคนอื่น ๆ ทั้งนี้ เพราะค่านิยมของบิดามารดาในสังคมเคนยาที่หวังพึ่งพาบุตรคนโตในด้านเศรษฐกิจ จึงพยายามให้บุตรคนโตได้รับการศึกษาระดับสูงเพื่อสร้างโอกาสให้บุตรคนโตมีอาชีพที่มีรายได้สูงพอที่จะส่งเงินกลับมาให้บิดามารดาได้

สำหรับในสังคมไทยนั้น ยังขาดข้อมูลเกี่ยวกับเรื่องนี้ เพียงแต่มีข้อที่น่าสังเกตว่า ในครอบครัวไทย ผู้ที่เป็นบุตรคนโตมักต้องเสียสละมากกว่าพี่น้องคนอื่น ๆ โดยจะต้องช่วยเป็นกำลังแรงงานให้กับครอบครัว โดยเฉพาะแรงงานด้านเกษตรกรรมที่ไม่จำเป็นต้องอาศัยการศึกษาระดับสูงมากนัก บุตรคนโตจึงมักถูกจำกัดโอกาสทางการศึกษาไปโดยปริยาย แต่กำลังแรงงานเชิงเศรษฐกิจจากบุตรคนโตจะช่วยทำให้ครอบครัวมีรายได้เพิ่มขึ้น และเป็นไปได้ที่สามารถเกื้อหนุนให้บุตรคนถัดไปได้รับการศึกษาสูงกว่าบุตรคนโต ดังนั้นจึงตั้งเป็นสมมติฐานเพื่อเป็นแนวทางการศึกษาคั้งนี้ว่า "สตรีที่มีบุตรกำลังเรียน เป็นบุตรคนสุดท้องจะมุ่งหวังให้บุตรเรียนจบในระดับที่สูงกว่าสตรีที่มีบุตรกำลังเรียน เป็นบุตรคนโต" ผลการศึกษาจะได้วิเคราะห์ตามหัวข้อต่อไปนี้

5.1 กลุ่มสตรีที่มีบุตรกำลังเรียนในชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เมื่อพิจารณาข้อมูลในตารางที่ 47 จะเห็นว่า ผลจากการศึกษาคั้งนี้แตกต่างจากสมมติฐานที่ตั้งไว้แต่ตอนต้น เพราะสตรีที่มีบุตรกำลังเรียน เป็นบุตรคนกลางมักจะมีความมุ่งหวังเกี่ยวกับระดับการศึกษาของบุตรในระดับที่ต่ำกว่าสตรีที่มีบุตรกำลังเรียน เป็นบุตรลำดับอื่น คือ มีเพียงร้อยละ 15.3 ของสตรีที่มีบุตรกำลังเรียน เป็นบุตรคนกลางมุ่งหวังให้บุตรเรียนจบสูงกว่าระดับมัธยมศึกษา เมื่อเทียบกับร้อยละ 31.8 และ

29.7 ของสตรีที่มีบุตรกำลังเรียน เป็นบุตรคนโตและเป็นบุตรคนสุดท้องตามลำดับ ที่มุ่งหวังให้บุตรเรียนจบในระดับนี้ และเมื่อพิจารณาที่ค่าเฉลี่ยก็พบในท่านองเดียวกัน คือ กลุ่มสตรีที่มีบุตรกำลังเรียนเป็นบุตรคนกลาง มุ่งหวังให้บุตรเรียนจบในระดับต่ำกว่าสตรีกลุ่มอื่นอย่างชัดเจน โดยมุ่งหวังให้บุตรเรียนจบโดยเฉลี่ย 9.2 ปี ในขณะที่กลุ่มสตรีที่มีบุตรกำลังเรียน เป็นบุตรคนสุดท้องและเป็นบุตรคนโต มุ่งหวังให้บุตรเรียนจบโดยเฉลี่ย 10.7 และ 11.2 ปี ตามลำดับ นอกจากนี้ ผลการตรวจสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยรายคู่ตามวิธีการของเซฟฟี ก็ยืนยันได้ว่าสตรีที่มีบุตรกำลังเรียนเป็นบุตรคนกลาง มุ่งหวังให้บุตรเรียนจบในระดับที่ต่ำกว่าสตรีที่มีบุตรกำลังเรียนเป็นบุตรคนสุดท้อง และเป็นบุตรคนโตอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แต่ไม่พบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระหว่างกลุ่มสตรีที่มีบุตรกำลังเรียน เป็นบุตรคนสุดท้องกับสตรีที่มีบุตรกำลังเรียน เป็นบุตรคนโต

เหตุผลหนึ่งที่น่าจะอธิบายได้คือ การเป็นบุตรคนกลางย่อมหมายถึงการอยู่ในครอบครัวขนาดใหญ่ (มีบุตรตั้งแต่ 3 คนขึ้นไป) และจากข้อค้นพบที่กล่าวมาแล้วเป็นที่ทราบว่ามีสตรีที่มีครอบครัวขนาดใหญ่ มักจะมีความมุ่งหวังเกี่ยวกับระดับการศึกษาของบุตรต่ำกว่าสตรีที่มีครอบครัวขนาดเล็ก จึงอาจส่งผลให้ความมุ่งหวังของสตรีเกี่ยวกับระดับการศึกษาของบุตรคนกลาง (ซึ่งอยู่ในครอบครัวขนาดใหญ่) อยู่ในระดับต่ำกว่าบุตรลำดับอื่นๆ ส่วนในกลุ่มสตรีที่สามีประกอบอาชีพนอกภาคเกษตรกรรม และกลุ่มสตรีที่สามีได้รับการศึกษาระดับสูงนั้น มักจะมีสถานภาพทางเศรษฐกิจสูงด้วย จึงมีทุนการศึกษาให้บุตรแต่ละคนอย่างเพียงพอ ดังนั้น สตรีกลุ่มนี้จึงมุ่งหวังให้บุตรทุกคนมีโอกาสได้รับการศึกษาระดับสูงอย่างเท่าเทียมกัน

ผลจากการนำตัวแปรประเภทอาชีพของสามี และระดับการศึกษาของสามีเข้ามาร่วมพิจารณาด้วย (ตารางที่ 48 และตารางที่ 49) พบว่า เฉพาะในกลุ่มสตรีที่สามีประกอบอาชีพในภาคเกษตรกรรมและกลุ่มสตรีที่สามีได้รับการศึกษาต่ำกว่าระดับมัธยมศึกษาเท่านั้น ที่ยังคงพบว่าสตรีที่มีบุตรกำลังเรียน เป็นบุตรคนกลางมุ่งหวังให้บุตรเรียนจบในระดับที่ต่ำกว่าสตรีที่มีบุตรกำลังเรียนเป็นบุตรลำดับอื่นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนในกลุ่มสตรีที่สามีประกอบอาชีพนอกภาคเกษตรกรรมและกลุ่มสตรีที่สามีได้รับการศึกษาดั้งแต่ระดับมัธยมศึกษาขึ้นไป กลับพบว่าตัวแปรทั้งสองไม่มีความสัมพันธ์กันแต่อย่างใด

5.2 กลุ่มสตรีที่มีบุตรกำลังเรียนในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สำหรับสตรีกลุ่มนี้ แม้จะพบว่าสตรีที่มีบุตรกำลังเรียน เป็นบุตรคนสุดท้องส่วนใหญ่มิแนวโน้มจะมุ่งหวังให้บุตรได้รับการศึกษาในระดับที่สูงกว่าสตรีที่มีบุตรกำลังเรียนเป็นบุตรลำดับอื่น แต่ความแตกต่างดังกล่าวไม่มีนัยสำคัญทางสถิติเพียงพอ (ตารางที่ 47) กล่าวคือ ร้อยละ 64.3 ของสตรีที่มีบุตรกำลังเรียน เป็นบุตรคนสุดท้อง

ตารางที่ 47 อัตราร้อยละและค่าเฉลี่ยของความมั่งหวังของสตรีเกี่ยวกับระดับการศึกษาของบุตร
จำแนกตามลำดับที่ของบุตร และชั้นที่บุตรกำลังเรียน

ชั้นที่บุตรกำลังเรียนและ ความมั่งหวังของสตรี	ลำดับที่ของบุตร			
	คนโต	คนกลาง	คนสุดท้อง	รวม
<u>ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6</u>				
ประถมศึกษา	21.2	47.7	28.1	34.2
มัธยมศึกษา	47.1	36.9	42.2	41.5
สูงกว่ามัธยมศึกษา	31.8	15.3	29.7	24.2
รวม	100.0	100.0	100.0	100.0
ค่าเฉลี่ย	11.4*	9.2*	10.7*	10.3
จำนวน	85	111	64	260
$X^2 = 18.47$ (ระดับนัยสำคัญ = .0010)				
<u>ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3</u>				
มัธยมศึกษา	53.3	49.2	35.7	46.6
สูงกว่ามัธยมศึกษา	46.7	50.8	64.3	53.4
รวม	100.0	100.0	100.0	100.0
ค่าเฉลี่ย	13.4	13.4	14.5	13.7
จำนวน	45	61	42	148
$X^2 = 2.98$ (ระดับนัยสำคัญ = .2250)				
<u>ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6</u>				
มัธยมศึกษา	3.0	22.2	6.7	11.9
สูงกว่ามัธยมศึกษา	97.0	77.8	93.3	88.1
รวม	100.0	100.0	100.0	100.0
ค่าเฉลี่ย	15.4	14.8	15.6	15.2
จำนวน	33	36	15	84
$X^2 = 6.52$ (ระดับนัยสำคัญ = .0383)				

* มีระดับนัยสำคัญของอัตราส่วน " เอฟ " ต่ำกว่า .05

มุ่งหวังให้บุตรเรียนจบสูงกว่าระดับมัธยมศึกษา เมื่อเทียบกับร้อยละ 58.8 และ 46.7 ของสตรีที่มีบุตรคนกลางและบุตรคนโต ตามลำดับ ที่มุ่งหวังให้บุตรเรียนจบในระดับที่สูงกว่ามัธยมศึกษา และเมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ย พบว่า สตรีที่มีบุตรกำลังเรียนเป็นบุตรคนสุดท้อง เป็นบุตรคนกลาง และเป็นบุตรคนโตมุ่งหวังให้บุตรเรียนจบโดยเฉลี่ย 14.5 ปี, 13.4 ปี และ 13.4 ปี ตามลำดับ ซึ่งจะเห็นได้ว่าไม่แตกต่างกันมากนัก แม้ว่าจะใช้ระดับการศึกษาของสามีเป็นตัวแปรควบคุม (ตารางที่ 49) ผลที่ได้ก็ยังคงเหมือนเดิม แต่เมื่อควบคุมด้วยตัวแปรประเภทอาชีพของสามี (ตารางที่ 48) กลับพบว่า ในกลุ่มสตรีที่สามีประกอบอาชีพในภาคเกษตรกรรมและมีบุตรกำลังเรียนเป็นบุตรคนสุดท้อง มุ่งหวังให้บุตรเรียนจบในระดับที่สูงกว่าสตรีที่มีบุตรกำลังเรียนเป็นบุตรคนโตอย่างชัดเจน กล่าวคือ สตรีที่มีบุตรกำลังเรียนเป็นบุตรคนสุดท้องมุ่งหวังให้บุตรเรียนจบโดยเฉลี่ย 13.4 ปี เมื่อเทียบกับสตรีที่มีบุตรกำลังเรียนเป็นบุตรคนโตที่มุ่งหวังให้บุตรเรียนจบโดยเฉลี่ยเพียง 10.9 ปี ข้อค้นพบนี้สอดคล้องกับเหตุผลและข้อสมมติฐานที่ตั้งไว้ แต่สำหรับในกลุ่มสตรีที่สามีประกอบอาชีพนอกภาคเกษตรกรรมกลับไม่พบความสัมพันธ์นี้เลย

5.3 กลุ่มสตรีที่มีบุตรกำลังเรียนในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ข้อค้นพบจากตารางที่ 47 สำหรับสตรีกลุ่มนี้ จะเห็นว่าให้ผลที่คล้ายคลึงกับกลุ่มสตรีที่มีบุตรกำลังเรียนในชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เพราะสตรีที่มีบุตรกำลังเรียนเป็นบุตรคนกลาง มีแนวโน้มที่จะมุ่งหวังให้บุตรเรียนจบในระดับที่ต่ำกว่าสตรีที่มีบุตรลำดับอื่นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ กล่าวคือ ร้อยละ 77.8 ของสตรีที่มีบุตรกำลังเรียนเป็นบุตรคนกลางมุ่งหวังให้บุตรเรียนจบสูงกว่าระดับมัธยมศึกษา เมื่อเทียบกับร้อยละ 97.0 และ 93.3 ของสตรีที่มีบุตรกำลังเรียนเป็นบุตรคนโตและบุตรคนสุดท้องที่มุ่งหวังให้บุตรเรียนจบในระดับเดียวกันนี้ และเมื่อพิจารณาที่ค่าเฉลี่ยก็ให้ผลที่สอดคล้องกันคือ สตรีที่มีบุตรกำลังเรียนเป็นบุตรคนกลางมุ่งหวังให้เรียนจบโดยเฉลี่ย 14.8 ปี ซึ่งต่ำกว่าสตรีที่มีบุตรกำลังเรียนเป็นบุตรคนโต และเป็นบุตรคนสุดท้องที่มุ่งหวังให้บุตรเรียนจบโดยเฉลี่ย 15.4 ปี และ 15.6 ปี ตามลำดับ และเมื่อทดสอบด้วยอัตราส่วน "เอฟ" กลับพบว่า ค่าเฉลี่ยดังกล่าวไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ อย่างไรก็ตาม ข้อค้นพบดังกล่าวยังไม่อาจยืนยันได้แน่นอนนัก เพราะยังขาดการทดสอบด้วยตัวแปรควบคุมอื่นที่อาจจะมีผลทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างลำดับที่ของบุตรกับความมุ่งหวังของสตรีเปลี่ยนแปลงไปได้

5.4 สรุป ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างลำดับที่ของบุตรกับความมุ่งหวังของสตรีเกี่ยวกับระดับการศึกษาของบุตร พอสรุปได้ว่า แบบแผนความสัมพันธ์ของตัวแปรทั้งสองนี้แตกต่างกันไปตามชั้นที่บุตรกำลังเรียน กล่าวคือ สตรีที่มีบุตรกำลังเรียนในชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

ตารางที่ 48 อัตราร้อยละและค่าเฉลี่ยของความมุ่งหวังของสตรี เกี่ยวกับระดับการศึกษาของบุตร
จำแนกตามลำดับที่ของบุตร ชั้นที่บุตรกำลังเรียน และประเภทอาชีพของสามี

ชั้นที่บุตรกำลังเรียนและ ความมุ่งหวังของสตรี	สามีประกอบอาชีพในภาคเกษตรกรรม			สามีประกอบอาชีพนอกภาคเกษตรกรรม		
	บุตรคนโต	บุตรคนกลาง	บุตรคนสุดท้อง	บุตรคนโต	บุตรคนกลาง	บุตรคนสุดท้อง
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6						
ประถมศึกษา	31.6	57.5	50.0	12.8	28.9	9.4
มัธยมศึกษา	52.6	37.0	30.0	42.6	36.8	53.1
สูงกว่ามัธยมศึกษา	15.8	5.5	20.0	44.7	34.2	37.5
รวม	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
ค่าเฉลี่ย	9.9 [*]	8.2 [*]	9.5	12.6	11.1	11.6
จำนวน	38	73	30	47	32	32
	$\chi^2 = 10.75$ (ระดับนัยสำคัญ = .0295)			$\chi^2 = 6.45$ (ระดับนัยสำคัญ = .1678)		
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3						
มัธยมศึกษา	92.3	82.4	58.3	36.7	35.7	25.9
สูงกว่ามัธยมศึกษา	7.7	17.6	41.7	63.3	64.3	74.1
รวม	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
ค่าเฉลี่ย	10.9 [*]	11.6	13.4 [*]	14.5	14.2	15.0
จำนวน	13	17	12	30	42	27
	$\chi^2 = 4.52$ (ระดับนัยสำคัญ = .1043)			$\chi^2 = 0.92$ (ระดับนัยสำคัญ = .6301)		

* มีระดับนัยสำคัญของสัดส่วน "เอฟ" ต่ำกว่า .05

ตารางที่ 49 อัตราร้อยละและค่าเฉลี่ยของความมุ่งหวังของสตรีเกี่ยวกับระดับการศึกษาของบุตร จำแนกตามลำดับที่ของบุตร ชั้นที่บุตรกำลังเรียน และระดับการศึกษาของสามี

ชั้นที่บุตรกำลังเรียนและ ความมุ่งหวังของสตรี	สามีได้รับการศึกษาค่าว่ามีมัธยมศึกษา			สามีได้รับการศึกษาตั้งแต่มัธยมศึกษาขึ้นไป		
	บุตรคนโต	บุตรคนกลาง	บุตรคนสุดท้อง	บุตรคนโต	บุตรคนกลาง	บุตรคนสุดท้อง
<u>ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6</u>						
ประถมศึกษา	26.5	53.0	37.0	-	-	5.6
มัธยมศึกษา	54.4	37.0	47.8	18.8	30.0	27.8
สูงกว่ามัธยมศึกษา	19.1	10.0	15.2	81.3	70.0	66.7
รวม	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
ค่าเฉลี่ย	10.5*	8.7*	9.6	14.9	13.9	13.4
จำนวน	68	100	46	16	10	18
	$\chi^2 = 12.49$ (ระดับนัยสำคัญ = .0141)			$\chi^2 = 2.11$ (ระดับนัยสำคัญ = .7154)		
<u>ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3</u>						
มัธยมศึกษา	67.9	61.5	50.0	29.4	27.3	22.7
สูงกว่ามัธยมศึกษา	32.1	38.5	50.0	70.6	72.7	77.3
รวม	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
ค่าเฉลี่ย	12.5	12.8	13.8	14.8	14.6	15.1
จำนวน	28	39	20	17	22	22
	$\chi^2 = 1.57$ (ระดับนัยสำคัญ = .4552)			$\chi^2 = 0.24$ (ระดับนัยสำคัญ = .8866)		

* มีระดับนัยสำคัญของอัตราส่วน "เลฟ" ค่าต่ำกว่า .05

และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 พบว่า สตรีที่มีบุตรกำลังเรียน เป็นบุตรคนโตและเป็นบุตรคนสุดท้องต่างก็มุ่งหวังให้บุตรเรียนจบในระดับที่สูงกว่าสตรีที่มีบุตรกำลังเรียน เป็นบุตรคนกลาง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มสตรีที่สามีประกอบอาชีพในภาค เกษตรกรรม และกลุ่มสตรีที่สามีได้รับการศึกษาต่ำกว่าระดับมัธยมศึกษา ส่วนสตรีที่มีบุตรกำลังเรียนในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในเบื้องต้นพบว่าตัวแปรทั้งสองไม่มีความสัมพันธ์กันอย่างชัดเจนนัก แต่เมื่อควบคุมด้วยตัวแปรประเภทอาชีพของสามี กลับพบความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในกลุ่มสตรีที่สามีประกอบอาชีพในภาค เกษตรกรรม โดยพบว่า สตรีที่มีบุตรกำลังเรียน เป็นบุตรคนสุดท้อง มีแนวโน้มจะมุ่งหวังให้บุตรเรียนจบในระดับที่สูงกว่าสตรีที่มีบุตรกำลังเรียน เป็นบุตรคนโต แต่สำหรับกลุ่มสตรีที่สามีประกอบอาชีพนอกภาค เกษตรกรรมกลับพบว่าลำดับที่ของบุตรไม่มีความสัมพันธ์กับความมุ่งหวังของสตรีแต่อย่างใด